

LESKOVAC

UPITNIK - MIŠLJENJE PRIVREDNOG SEKTORA

Trgovina i usluga

Mart 2016.

Anketu sprovela
Agencija za lokalni ekonomski razvoj

Sadržaj:

I UVOD.....	2
II METODOLOGIJA.....	2
III TRGOVINA NA VELIKO I MALO I SVE USLUŽNE DELATNOSTI	2
1. Profil anketiranih preduzeća.....	2
2. Opšta poslovna klima i njen uticaj na investicione planove.....	3
2.1 Faktori koji utiču na razvoj.....	3
2.2 Ocena prostora za poslovanje.....	4
2.3 Planovi za dalji razvoj.....	4
2.4 Uslovi za dalji razvoj.....	5
2.5 Izvoz i izvozna tržišta	5
3. Zaposleni i radna snaga – trgovina i usluga	5
3.1 Zapošljavanje	5
3.2 Struktura zaposlenih	6
3.3 Podsticajna sredstva lokalne samouprave	6
3.4 Prosečne zarade	7
3.5 Kvalitet radne snage	7
3.6 Nedostatak stručnih kadrova	7
4. Javne usluge i odnosi sa vlastima.....	7
4.1 Saradnja privrednika sa javnim institucijama.....	7
4.2 Kvalitet usluga u gradu	8
4.3 Predlozi za unapredjenje usluga.....	9
4.4 Ocena lokalne samouprave.....	9
4.5 Mišljenje o Jedinstvenom šalteru i ALER-u	10
4.6 Proces dobijanja građevinskih dozvola.....	10
4.7 Generalno mišljenje o Leskovcu	11
5. Zaključci i preporuke	12

I UVOD

Agencija za lokalni ekonomski razvoj je od marta do juna 2015. godine sprovela Anketu o stanju privrede i mišljenju privrednog sektora među mikro, malim preduzećima i srednjim preduzećima i preduzetnicima u Leskovcu.

Svrha ove ankete je da se obezbede korisne i pouzdane informacije o stanju u privredi i stavovima poslovne zajednice u Leskovcu. Upitnici su sačinjeni od pitanja čijom analizom dobijamo odgovore na to kakva je poslovna klima u gradu, kako se privrednici Leskovca kotiraju na tržištu, kakve poteškoće u poslovanju imaju. Sem toga ispituje se i zadovoljstvo privrednika kvalitetom lokalne samouprave, javnih preduzeća, kao i državnih institucija zaduženih za podršku razvoju biznisa. Upitnik obuhvata istorijat i status firmi, prirodu njihovog posla, mesto na tržištu, pitanja radne snage i zaposlenosti, planove za investicije, informacije o poslovnim objektima, usluge lokalne samouprave i odnose sa njom i sveukupne utiske o gradu kao mestu za poslovanje.

II METODOLOGIJA

Anketa je radjena filtriranjem evidentiranih preduzeća i preduzetničkih radnji iz online Registra preduzeća Agencije za lokalni ekonomski razvoj koja nisu anketirana u prethodnoj 2014.godini uz dopunu neanketiranih preduzeća i preduzetnika iz baze APR-a. Anketom su obuhvaćena mikro, mala i srednja preduzeća i preduzetničke radnje. Ukupan broj pravilno popunjenih anketa je 210. Kako bi podaci dobijeni iz upitnika bili što korisniji, rezultate ankete smo obradili prema delatnostima kojima se privrednici bave. Uzorak je reprezentativan prema procentu zastupljenosti preduzeća i preduzetničkih radnji, kao i prema procentu zastupljenosti određenih delatnosti. Rezultati ankete su podeljeni prema sledećim delatnostima i oblastima:

1. Prerađivačka industrija koja obuhvata proizvodna preduzeća i preduzetnike iz oblasti prehrambene, tekstilne, hemijske, drvne, metalne, nemetalne, elektro industrije i proizvodnje proizvoda od gume i plastike;
2. Trgovina na veliko i malo i sve uslužne delatnosti;

Istraživanje je vršeno metodom "lice u lice" u prostorijama anketiranih privrednika. Prosečno trajanje intevjua je 50 minuta. Kako bi se podstakli kompletni i iskreni odgovori, privrednici su najpre uvereni da se ovaj izveštaj neće pozivati na konkretne firme, te da će formulari upitnika ostati poverljivi.

III TRGOVINA NA VELIKO I MALO I SVE USLUŽNE DELATNOSTI

1. Profil anketiranih preduzeća

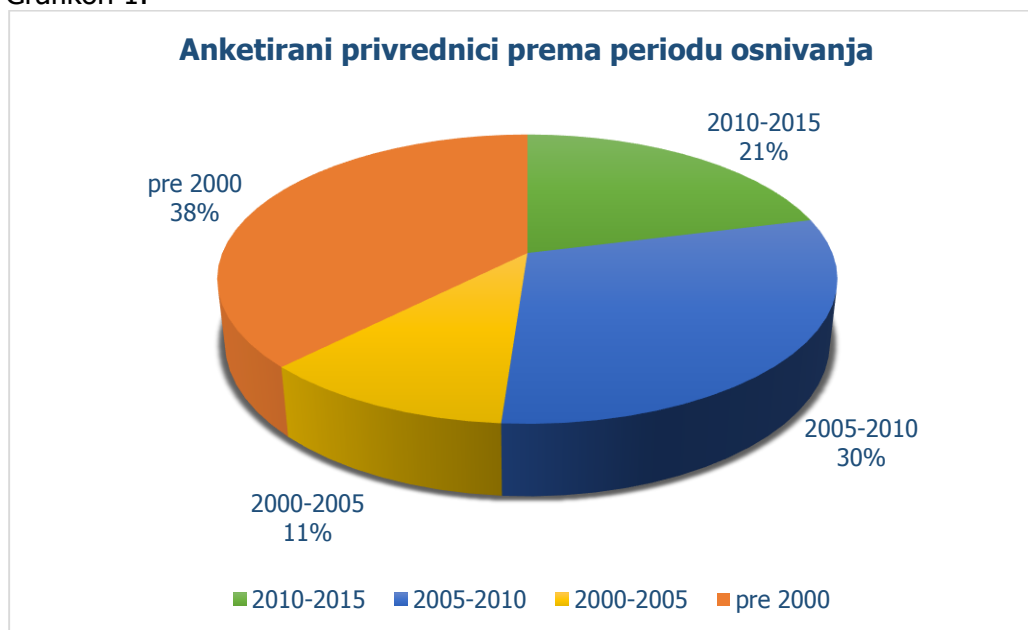
Ukupan broj anketiranih privrednika u oblasti trgovine na veliko i malo i uslužnih delatnosti je 133. Privrednici obuhvaćeni istraživanjem predstavljaju reprezentativan uzorak ukupnog broja preduzeća i preduzetnika iz ove grane u Leskovcu. Uzorak obuhvata 78 preduzetničkih radnji od 544 registrovanih i 55 od 575 registrovanih preduzeća u sektoru trgovine i usluge. Najveći broj anketiranih se bavi uslužnom delatnošću, čak 74%. (Tabela 1).

Tabela 1:

Oblik registrovanja	Preduzetnik		Preduzeće	
	Trgovina	Uslužna	Trgovina	Uslužna
Delatnost				
Broj registrovanih (APR 2014.)	300	244	263	312
Broj a biznisa	22	56	13	42

Od ukupnog broja anketiranih, u prethodnih pet godina svoj biznis registrovao je 28-oro privrednika (Grafikon 1).

Grafikon 1:

2. Opšta poslovna klima i njen uticaj na investicione planove

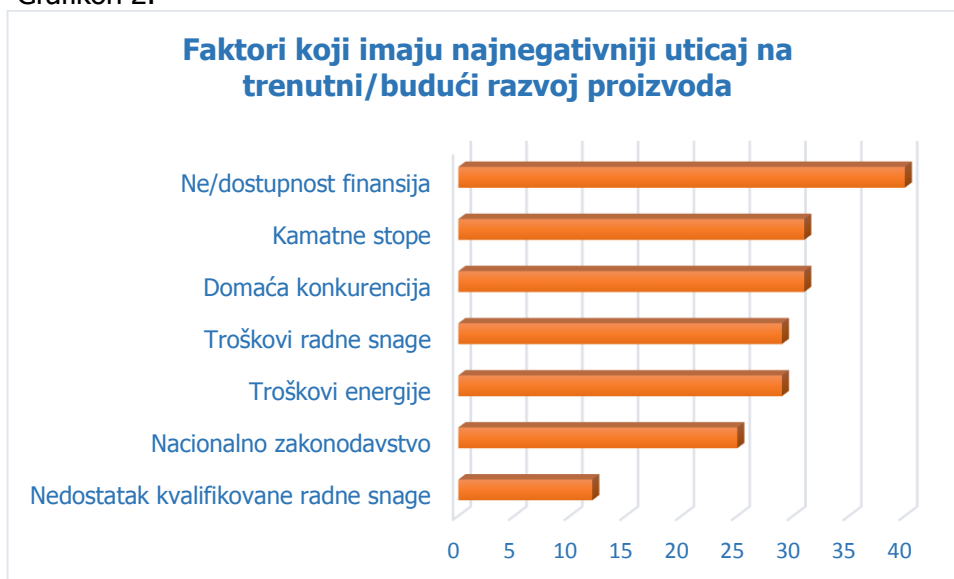
2.1 Faktori koji utiču na razvoj

Kada je u pitanju razvoj proizvoda i usluga, ispitani privrednici su kao najuticajnije faktore ocenili:

- nedostatak finansija,
- kamatne stope,
- domaća konkurencija,
- troškovi radne snage.

Kao manje uticajni faktori izdvojeni su ekološka ograničenja, troškovi materijala i nedostatak kapaciteta, dok srednji uticaj imaju troškovi energije, nacionalno zakonodavstvo i troškovi radne snage (Grafikon 2).

Grafikon 2:

Sem ovih, ispitanici smatraju da naplata potraživanja i nelojalna konkurencija predstavljaju bitne faktore koji imaju izuzetan uticaj na njihovo poslovanje.

2.2 Ocena prostora za poslovanje

Prostor u kome posluju je zadovoljavajući, 56% anketiranih su vlasnici prostora u kome rade, 38% zakupljuje prostor, dok osmoro poseduje poslovni prostor u vlasništvu ali ima i deo prostora koji zakupljuje. 64-oro privrednika smatra da za proširenje poslovnih aktivnosti ne bi imali dovoljno veliki prostor, dok 22 privrednika planira da proda ili da u zakup poslovni prostor.

2.3 Planovi za dalji razvoj

Ukupno 47% anketiranih planira razvoj proizvodnje u narednoj godini. Prema njihovim planovima, ukupnom investicijom od 15 miliona evra, ove firme bi zaposlile 320 radnika. Anketirani privrednici su u 2014. godini investirali u unapređenje sopstvenog biznisa oko 5.000.000 evra. Samo tri anketirana privrednika razmatraju premeštanje proizvodnje ili dela proizvodnje iz Leskovca.

2.4 Uslovi za dalji razvoj

Ako posmatramo odgovore na pitanja o uslovima za razvoj biznisa u Leskovcu i regionu, možemo primetiti da su poslodavci u oblasti trgovine na veliko i malo i uslužnim delatnostima izuzetno zadovoljni tržištem, čak 74% ispitanih. 48% privrednika ima poteškoća u snabdevanju sirovinom, dok se 8,2% privrednika suočava sa problemom pronalaženja kvalifikovane radne snage.

2.5 Izvoz i izvozna tržišta

Od anketiranih privrednika, samo troje se bavi izvozom. Izvozni proizvodi su: obuća, kakao-krem, vafel proizvodi, lepkovi, fug mase. Kao izvozna tržišta izdvojila se Republika Srpska 70%, Hrvatska 50%, Makedonija 25%, Crna Gora 25%.

3. Zaposleni i radna snaga – trgovina i usluga

3.1 Zapošljavanje

Anketirani privrednici zapošljavaju ukupno 1498-oro radnika, od toga 419 žena, što čini 27,56% uposlenika (Grafikon 3). U prethodnih 6 meseci anketirani poslodavci zaposlili su ukupno 174-oro radnika, od čega 20 žena.

Grafikon 3:

Kada uporedimo stanje u anketiranim preduzećima danas sa stanjem od pre pet godina, možemo primetiti da se povećao prosečan broj radnika po poslodavcu. Upoređujući podatke o zapošljavanju u anketiranim firmama pre pet godina, prosečan broj radnika po jednom registrovanom subjektu povećao se sa 10,4 na 11,3.

Plan za nova zapošljavanja tokom 2015. godine ima 54 anketirana poslodavca. Prema njihovim planovima biće zapošljena 151 radnik, od kojih 53 žena.

Ukoliko pogledamo rezultate koji nam pokazuju broj radnika razvrstan prema načinu registrovanja kod anketiranih poslodavaca primetićemo da je prosečan broj radnika kod preduzeća veći od prosečnog broja radnika kod preduzetnika. Najviše zaposlenih je u preduzećima u oblasti uslužnih delatnosti 40% a zatim 25% u trgovini (Tabela 2).

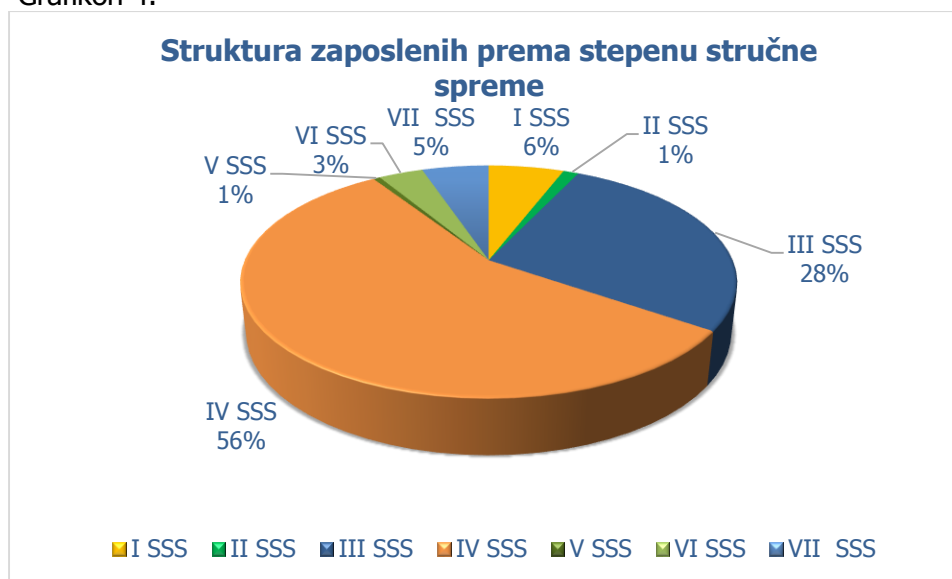
Tabela 2:

Oblik organizacije	Preduzetnik		Preduzeće	
	Trgovina	Uslužna	Trgovina	Uslužna
Delatnost				
Broj registrovanih biznisa	22	56	13	42
Ukupan broj radnika	241	281	378	598

3.2 Struktura zaposlenih

Struktura zaposlenih prema stepenu stručne spreme kod anketiranih poslodavaca je sledeća: 6% zaposlenih je sa I stepenom, 28% radnika je sa III stepenom, čak 56% sa IV stepenom (Grafikon 4).

Grafikon 4:

3.3 Podsticajna sredstva lokalne samouprave

Od anketiranih firmi, devetoro je koristilo podsticaje koje nudi lokalna samouprava. Njih sedmero je koristilo subvencije za otvaranje novih radnih mesta, dva privrednika je koristilo subvenciju za samozapošljavanje dok su dva privrednika po programu stručne prakse angažovala tri lica. Ukupan broj zaposlenih po programima subvencija lokalne samouprave je osamnaest, od kojih je trinaestoro primljeno u radni odnos preko programa novih radnih mesta u protekle tri godine.

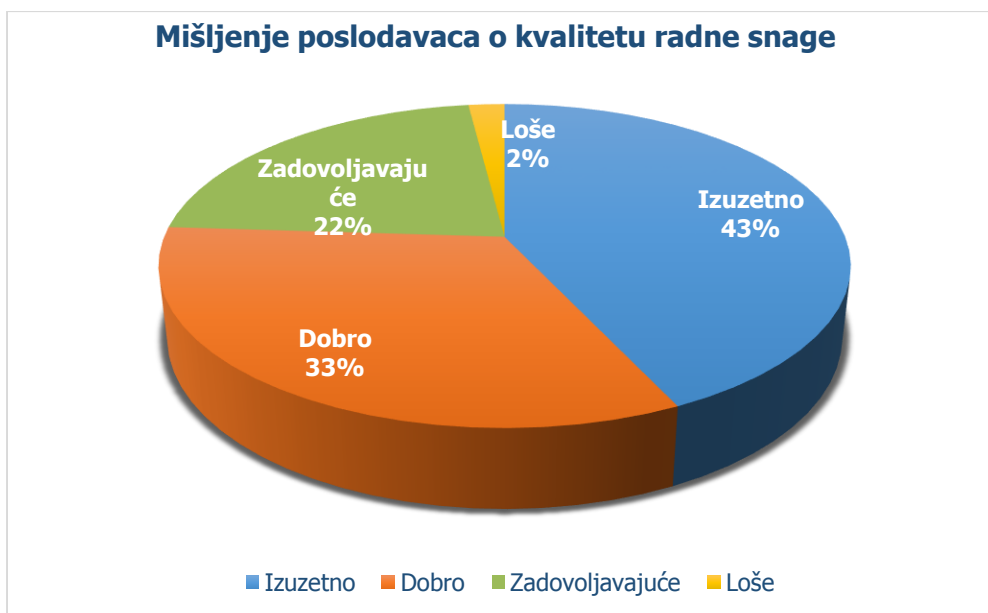
3.4 Prosečne zarade

Prosečna plata kod anketiranih poslodavaca je oko 21.000,00 dinara. Prosečna neto plata u Leskovcu, prema podacima Zavoda za statistiku Republike Srbije za 2015. godinu iznosi 34.178,00. To znači da su plate zaposlenih u preduzećima i kod preduzetnika u uslužnoj i trgovinskoj delatnosti ispod proseka za Leskovac tj. čine 61,4% prosečne neto zarade za grad Leskovac.

3.5 Kvalitet radne snage

Kvalitet radne snage poslodavci su mogli da ocenjuju kao: izuzetno, dobro, zadovoljava i loše. Poslodavci su svoje radnike ocenili kao izuzetne u 43% slučajeva, dobro u 33%, zadovoljavajuće u 22% i loše u 2% slučajeva. (Grafikon 5).

Grafikon 5:

3.6 Nedostatak stručnih kadrova

Svega dvanaestoro poslodavaca ima poteškoće u pronalaženju potrebnih specifičnih profesija. Iskazane potrebe poslodavaca za specifičnim profesijama i kvalifikacijama su: farmaceuti, varioci, mehaničari, montažeri, kvalifikovani majstori, vozači, grafičari, kuvari i fasaderi.

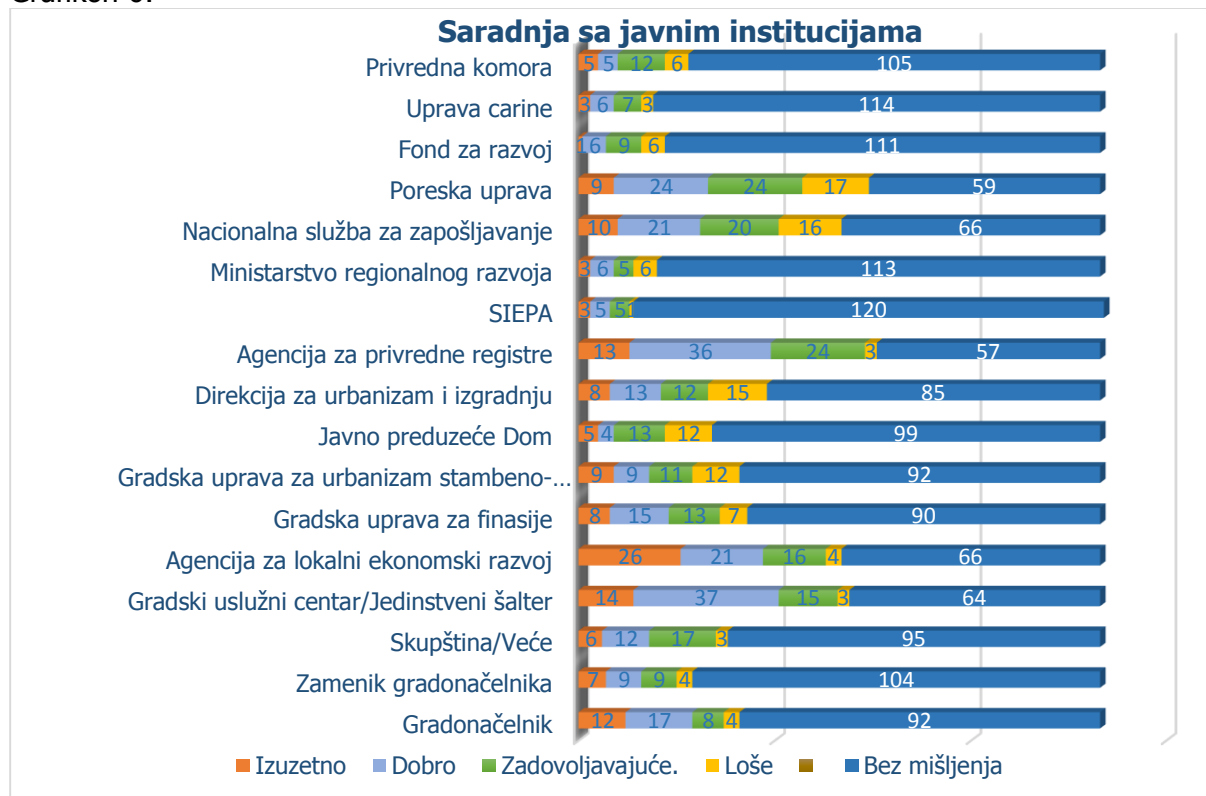
4. Javne usluge i odnosi sa vlastima

4.1 Saradnja privrednika sa javnim institucijama

Privrednici su ocenjivali i saradnju sa lokalnim i državnim institucijama. Najnegativnije ocene privrednika dobili su: Poreska uprava, Nacionalna služba za zapošljavanje, Javno preduzeće Dom, Direkcija za urbanizam i izgradnju grada Leskovca, Gradska uprava za

urbanizam i stambeno-komunalne poslove. Najbolju saradnju privrednici su ostvarili sa Gradonačelnikom i predstavnicima Agencije za lokalni ekonomski razvoj, Agencije za privredne registre i Gradskim uslužnim centrom (Grafikon 6).

Grafikon 6:

Kao najveći problem u radu institucija koje su negativno ocenjene privrednici ističu:

- sporu i komplikovanu administraciju,
- neljubaznost radnika,
- netransparentnost,
- lošu saradnju institucija sa privrednicima,
- korupciju u javnim i državnim institucijama.

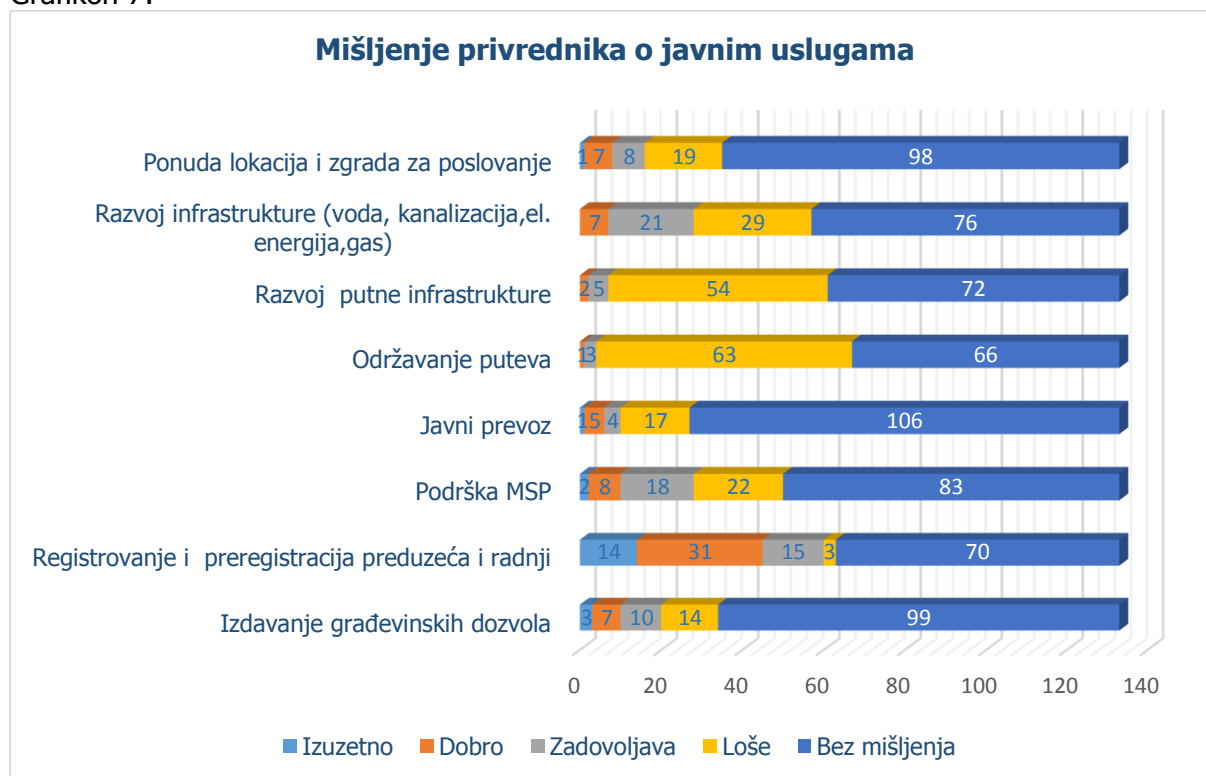
4.2 Kvalitet usluga u gradu

Prema ocenama anketiranih privrednika jedino je proces registrovanja i preregistrovanja radnji i preduzeća funkcionalan, dok prema ostalim odgovorima možemo zaključiti da generalno nisu zadovoljni javnim uslugama u gradu. Od pomenutih loše ocenjenih najviše se ističu:

- održavanje puteva,
- razvoj putne infrastrukture,
- razvoj infrastrukture (voda, kanalizacija, energija, gas),
- podrška MSP.

Evidentna je i činjenica da većina ispitanika nema mišljenje o javnom prevozu, o ponudi lokacija i zgrada za poslovanje i izdavanju gradjevisnkih dozvola sa obrazloženjem da im te usluge nisu bile potrebne u prethodnom periodu. Više rezultata možete videti u grafikonu 7.

Grafikon 7:

4.3 Predlozi za unapredjenje usluga

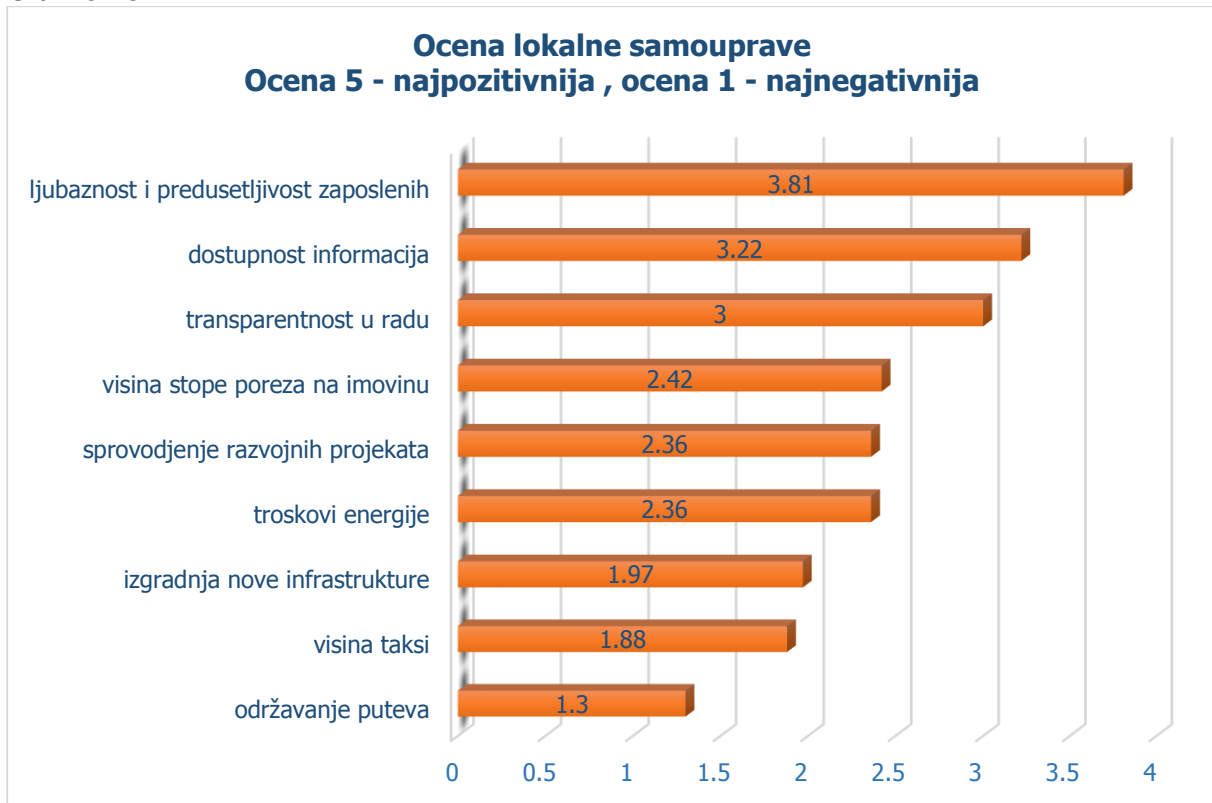
Na pitanje: „Koju uslugu bi prvo trebalo unaprediti?“, najčešći odgovor je bio: razvoj putne i ostale infrastrukture (voda, kanalizacija, električna energija, gas) i veća podrška razvoju privrede kroz subvencije.

4.4 Ocena lokalne samouprave

Anketirani privrednici uglavnom smatraju da je taksa visoka i da je treba smanjiti. Pojedini ispitanici žalili su se na visinu komunalnih taksi za isticanje firme.

Privrednici su imali mogućnost i da ocene ocenama od 1 do 5 rad lokalne samouprave po kriterijumima datim u grafikonu 8. Na osnovu rezultata možemo zaključiti da je prosečna ocena niska (2,48). Najbolju ocenu privrednici su dali za ljubaznost i predusretljivost, dok je najniža za održavanje puteva. Ovaj rezultat ukazuje na to da su privrednicima infrastrukturni uslovi za rad daleko bitniji od bilo kakvog susreta sa radom lokalne samouprave. Međutim, ako pogledamo pitanja koja su se odnosila isključivo na rad lokalne samouprave, primetićemo nižu ocenu za transparentnost u radu u odnosu na ljubaznost uposlenika

Grafikon 8:

4.5 Mišljenje o Jedinственном šalteru i ALER-u

Anketom smo ispitivali i mišljenje privrednika o pojedinim uslugama koje pruža lokalna samouprava a koje su privrednicima nezaobilazan korak u razvoju ili su na usluzi razvoju privrede: Uslužni centar, Jedinstveni šalter za izdavanje građevinskih dozvola i Agencija za lokalni ekonomski razvoj.

Od privrednika koji su koristili usluge Uslužnog centra, uslugom je u potpunosti zadovoljno 85%, dok 15% ispitanika smatra da bi procedure moglo unaprediti.

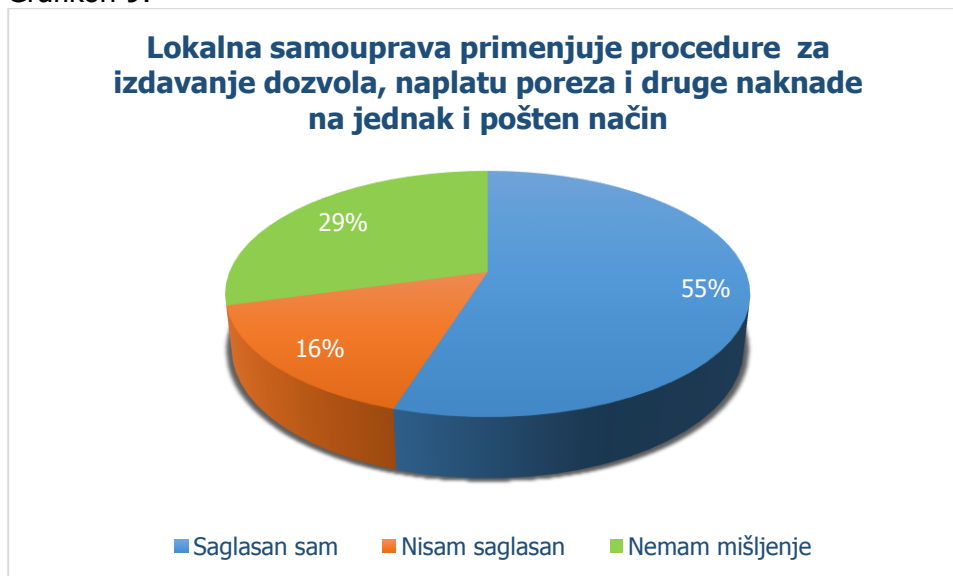
Treba istaći da je samo osmoro privrednika koristilo usluge Jedinstvenog šaltera za izdavanje građevinskih dozvola, što ukazuje na malo ulaganje prirednika u izgradnju, adaptaciju i rekonstrukciju poslovnog prostora. Uslugom radnika u Jedinstvenom šalteru privrednici su uglavnom zadovoljni.

Što se tiče usluga ALER-a, 27-oro privrednika je koristilo usluge, i to: uslugu dobijanja informacija koristilo je 23 ispitanika a četvero je konkurisalo za podsticajna sredstava u ALER-u. Moramo napomenuti da 80% ispitanika nije znalo koje sve usluge i podsticaje u ALER-u mogu dobiti.

4.6 Proces dobijanja građevinskih dozvola

Kada je pitanje o dobijanju građevinskih dozvola postavljeno nezavisno od toga da li su usluge koristili, 55% ispitanika smatra da lokalna samouprava primenjuje procedure za izdavanje dozvola, naplatu poreza i druge naknade na jednak i pošten način svim građanima i privrednim subjektima (Grafikon 9). Ovo nam pokazuje da privrednici veruju dovoljno u unapredjenje procedura bez obzira na negativna iskustava u ranijem periodu.

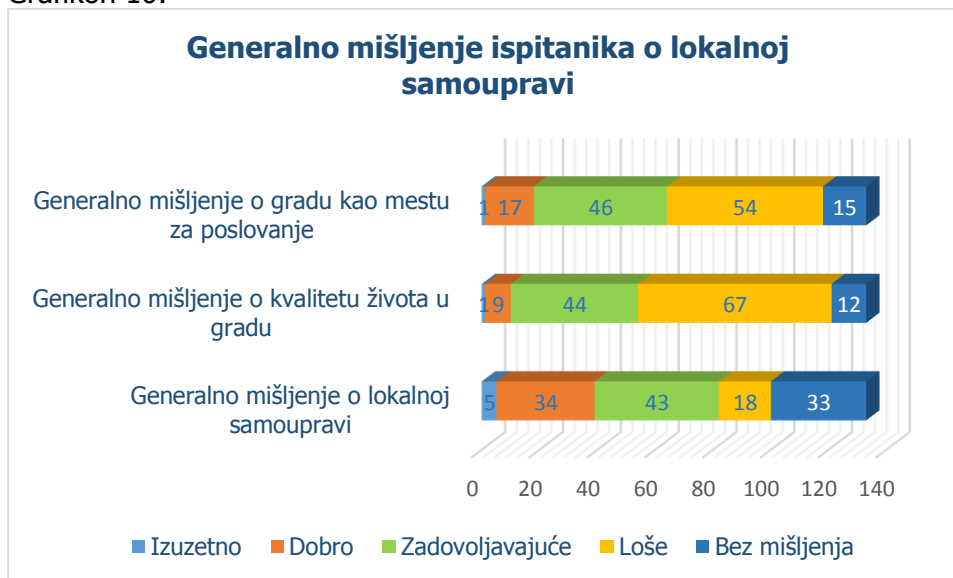
Grafikon 9:

4.7 Generalno mišljenje o Leskovcu

Generalno mišljenje anketiranih o Leskovcu je u 61% slučajeva ocenjeno kao dobro i zadovoljavajuće (Grafikon 10). Ako uporedimo rezultate o Leskovcu kao mestu za poslovanje i Leskovcu kao mestu za život, bolju prosečnu ocenu dobio je grad kao mesto za poslovanje. Čak 50% ispitanika smatra da je kvalitet života u Leskovcu loš.

Grafikon 10:

5. Zaključci i preporuke

Nalazi ankete ukazuju na to da lokalna samouprava treba da unapredi poslovno okruženje, koje će biti pogodno za rast mikro i malih preduzeća i preduzetnika iz sektora trgovine na veliko i malo, kao i svih uslužnih delatnosti, prevashodno kroz bolju saradnju sa lokalnim privrednicima. Kao dobru mogućnost vide omogućavanje podsticaja za razvoj privrede kroz različite vidove subvencionisanja.

Na osnovu mišljenja anketiranih privrednika izradili smo sledeće preporuke namenjene državnim organima, privredi i drugim zainteresovanim akterima:

- Intenzivirati borbu protiv sive ekonomije;
- Intenzivirati dijalog između nosioca vlasti i malih privrednika i obavezno omogućiti povratnu informaciju na sva pitanja i nejasnoće koji privrednici imaju;
- Povećati ulaganja u infrastrukturu jer je većina privrednika istakla to kao najveći problem;
- Učiniti vidljivim sve podsticaje u domenu lokalnih taksi jer su privrednici istakli da su takse i porezi i dalje visoki;
- Omogućiti malim preduzećima i preduzetnicima da udruživanjem, povećanjem obima poslovanja, povećanjem broja radnih mesta, dobiju više mogućnosti za ostvarivanje subvencija.